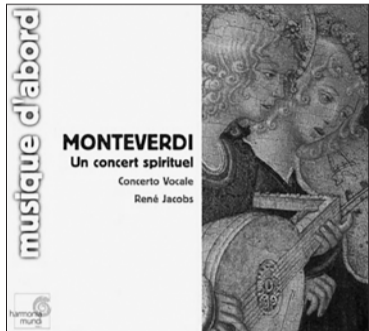

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Geestelijke muziek
Monteverdi

Monteverdi's *Geestelijke concerten* behoren tot het mooiste wat de zeventiende eeuw heeft voortgebracht. De gevierde componist (1567-1643) leefde op de waterscheiding van een bewogen tijdperk, waarin een nieuwe muziekstijl nog samen voorkwam met een wat oudere manier van spelen. Claudio Juan Antonio Monteverdi, die beide 'modes' perfect beheerste, noemde ze trouwens de *prima prattica* en de *seconda prattica*, eerste en tweede praktijk. In de oudere methode overheerst nog de glorieuze polyfonie zoals de Italianen die van de Vlaams-Bourgonische musici hadden overgenomen. Het was een 'geleerde' stijl, ontzettend verfijnd en verbluffend wendbaar, waarin de stemmen vooruit schieten als ranke zeilschepen tijdens een regatta. Het enige nadeel was dat de band tussen de muziek en de gezongen tekst soms helemaal was verdamppt.

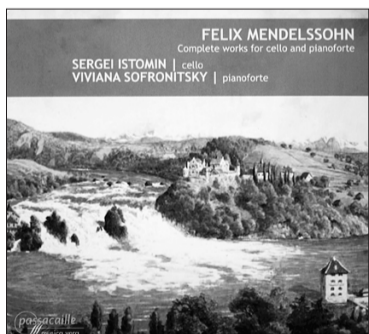
Het meest klassieke voorbeeld van deze stijl zijn wellicht de tal-

rijke missen geschreven op de muziek van een geliefd Bourgonisch lied, *L'homme armé*, dat eigenlijk thuishoorde in de wereld van de steekspelen en van de strijd tegen de Turken. Het is dan ook enigszins eigenaardig, dat je op die basismelodie een *kyrie* of een *sanctus* plaatst! De vernieuwing die totstandkwam in de vroege barokmuziek is voor een deel het gevolg van de Contrareformatie en de invoering van de besluiten van het Concilie van Trente. De kerkmuziek moest begrijpelijk worden voor de gelovigen en de godsdienstige tekst moest daarom door de muziek niet verduisterd maar juist verhelderd worden.

Voeg daar nog aan toe dat de tijd rijp was voor een meer emotionele benadering, en je begrijpt dat Monteverdi een meester was in aansprekende, gevoelsvolle muziek. Dat hoor je ook in deze uitmuntende vertolking met de sopraan Judith Nelson in een glansrol. Een puik idee van het platenlabel om deze prachtige cd uit 1980 opnieuw en ditmaal in een prijsgunstige editie uit te brengen. (JC)

Claudio Monteverdi, *Un concert spirituel. Motets à 1, 2 & 3 voix*, door het Concerto vocale onder leiding van René Jacobs, in de reeks *Musique d'abord*, harmonia mundi, 8 euro.

CD KLASSIEK

Cello en piano
Mendelssohn

Het duo Sergei Istomin en Viviana Sofronitsky heeft een belangrijk startvoordeel: in de muziekwereld klinken hun familienamen als een klok. Viviana is immers de dochter van de pianist Sergei Sofronitsky en ook cellist Sergei Istomin, lid van Jos van Immerseels *Anima Eterna*, draagt een beroemde achternaam, weze het dat hij niet een afstammeling is van dé Amerikaans-Russische pianist Eugen Istomin. Gelukkig kunnen we ook zeggen dat ze de hoge verwachtingen inlossen.

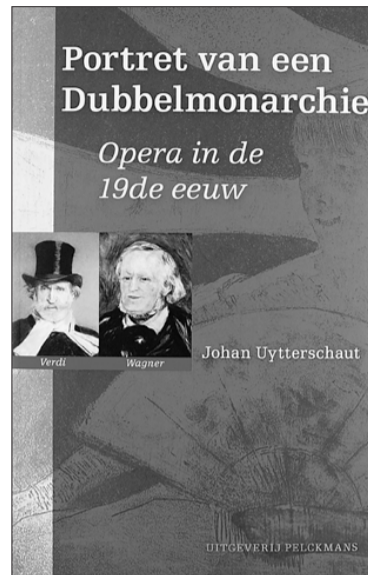
Het duo speelt op oude instrumenten, wat een heel interessante vertolking oplevert van Mendelssohns werk voor cello en pianoforte. Zijn twee sonates, opus 45 en 58

(met het prachtige adagio), krijgen vanzelfsprekend een ereplaats toebedeeld, maar de cd vangt schitterend aan met het aangrijpende *Lied ohne Worte*, opus 109.

Dat wordt vaak stuk gespeeld, maar hier blijft het triomfantelijk overeind. Daaraan merk je dat deze uitvoerders, die zowel in Rusland als in de Verenigde Staten studeerden, van alle markten thuis zijn. Die frisse, kristalheldere sound van de (replica) Conrad-Graf-pianoforte met bouwjaar 1819 leidt tot een overheerlijk samenspel met de cello. Beide instrumenten zijn echt partners in een doorlopende dialoog. Daarmee zetten ze een Mendelssohn neer, die niet eenzijdig als romanticus overkomt. Werkelijk kamer-muziek op haar mooist, een prestatie waarop het Vlaamse platenlabel Passacaille terecht trots mag zijn. (JC)

Felix Mendelssohn, *Complete Works for Cello and Piano*, door Sergei Istomin (cello) en Viviana Sofronitsky (pianoforte), Passacaille (distributie Coda), PAS 947, 21, 15 euro.

BOEK NON-FICTIE

Opera
in de negentiende eeuw
Johan Uytterschaut

Vele componisten stierven in trieste omstandigheden, zo niet in volmaakte vergetelheid. Mozart en Vivaldi belandden in een armengraf. De grote Bach was vijftig jaar na zijn dood ei zo na vergeten. Dat veranderde in de negentiende eeuw, toen componisten met talent het aura van Olympische figuren verkregen. Twee reuzen uit deze periode zijn ongetwijfeld de Italiaan Giuseppe Verdi (1813-1901) en de Duitser Richard Wagner (1813-1883), allebei bekend vanwege hun talrijke opera's. Musicoloog Johan Uytterschaut brengt ons een spitse analyse van hun werk en hun succes, en plaatst het in een ruime context.

Allereerst bestudeert Uytterschaut het genre van de opera, dat uitgroeide van een besloten affaire in hofkringen tot een populair spektakel. Maar naast de muzikale vernieuwingen die zowel Verdi als Wagner brachten, had hun werk ook een politieke betekenis. Verdi speelde onrechtstreeks een

belangrijke rol in de eenmaking van Italië, Wagner leverde met zijn heldenopera's een onmiskenbare bijdrage aan het Duitse nationalisme. Na zijn dood zou laatstgenoemde zelfs uitgroeien tot lieveling van Adolf Hitler en bijgevolg ook tot de officiële componist van het nationaalsocialisme.

De titel van het boek verwijst naar de Oostenrijks-Hongarse dubbelmonarchie die in de negentiende eeuw zowel het politieke als het kunstleven bepaalde. Het tweede deel van het boek behandelt alle opera's van de twee muzikale reuzen. (EDS)

Johan Uytterschaut, *Portret van een Dubbelmonarchie. Opera in de negentiende eeuw*, Pelckmans, Kapellen, 2009, 286 blz., 19,50 euro, ISBN 978 90 289 4918 8.

BOEK PRAKTISCH

Symbolisch
Bloemschikken
Toos Hoeksel

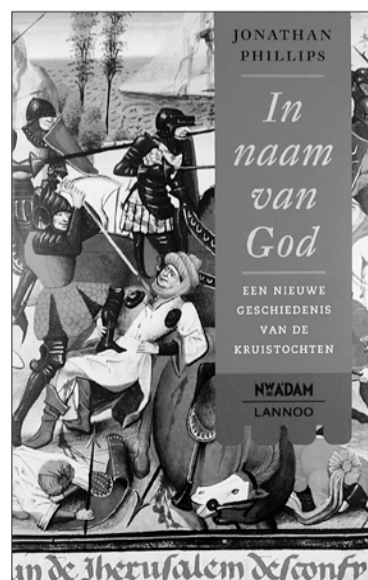
Het Stiltecentrum – zeg niet Hozomaar kapel – van het Sint-Franciscus Gasthuis in Rotterdam wil mensen de gelegenheid bieden even op adem te komen, ongeacht hun levensovertuiging. Wekelijks is er een nieuwe symbolische bloemschikking te zien, die door de vormen zelf en door religieuze aandachtspunten een emotie willen oproepen bij de toeschouwer. Dit boek toont vijftientig van deze symbolische bloemschikkingen, vergezeld van poëtische impressies of brieven van patiënten. Smart of vreugde, dood of nieuw leven krijgen een uitdrukking met bloemen en andere natuurelementen.

Een mooi boek, terecht kunstboek genoemd, dat ongetwijfeld velen zal inspireren die zich toeleggen

op liturgisch bloemschikken. (EDS)

Toos Hoeksel & Adri Nuijten, *Veelkleurig leven. Symbolische schikkingen*, Stichting Het Kunstboek, Oostkamp, 2009, 64 blz., 14,90 euro, ISBN 978 90 5856 335 4.

BOEK GESCHIEDENIS

Kruistochten
Jonathan Phillips

hand het Heilig Land op de moslims te veroveren. Een keerpunt was in de jaren 1980 het veeleer verhalende boek van de Libanees Amin Maalouf, waarin deze Arabische bronnen aan het woord liet over deze voor het Midden-Oosten zeer traumatische gebeurtenissen.

Historici lezen de kruistochten als een dubbele reactie op de chaos waarin de West-Europese wereld verkeerde. Er diende een uitlaatklep gezocht voor het alom aanwezige geweld. Tegelijk waren de kruistochten een diep spiritueel gebeuren, op een manier die wij ons in de eenentwintigste eeuw niet meer kunnen voorstellen. De kruistochten schiepen ook een theologisch onderscheid tussen christendom en islam, en in die zin werken ze tot vandaag door. De aanwezigheid van West-Europese en Noord-Amerikaanse troepen in het Midden-Oosten wordt door fanatieke moslims geïnterpreteerd als een kruistocht.

De geschiedenis leert echter dat er ook lange perioden waren dat moslims en christenen in vrede samenleefden. Bitterder is de wetenschap dat er evenveel kruistochten zijn geweest gevoerd door katholieken tegen andere christe-

nen of 'afvallige' geloofsgroepen. Berucht zijn de kruistocht tegen de katharen in Zuid-Frankrijk, een waar bloedbad, en de plundering van de orthodoxe wereld, waarvoor wijlen paus Joannes-Paulus II vergiffenis vroeg. Even bitter is de gedachte dat alle kruistochten in wezen mislukten. De christenheid in het Midden-Oosten is immers op sterven na dood. (EDS)

Jonathan Phillips, *In naam van God. Een nieuwe geschiedenis van de kruistochten*, Lannoo, Tielt, 2009, 464 blz., 29,95 euro, ISBN 978 90 782 3005 2.